

MANUS – Muntlig innspill til ytringsfrihetskommisjon
Ruben Steinum – Norske Billedkunstnere

14.04.2021

Takk for invitasjonen til dagens møte

Mitt navn er Ruben Steinum, jeg er kunstner og tillitsvalgt styreleder i Norske Billedkunstnere. NBK organiserer over 3000 profesjonelle billedkunstnere.

«Norge et godt sted for kunstneres ytringsfrihet. Men svarene vi har fått dokumenterer at tilfeller av hatprat, krenkelser og trakassering har tiltatt» står det i sammendraget fra rapporten «*Kunstnere vurderer ytringsfriheten – 2020*» Tore Slaatta har presentert denne rapporten godt i dag, flere andre innleiderne har vært innom mange særdeles viktige aspekter og fått belyst tematikken om ytringsfrihet og kunstnerisk frihet godt.

Norge kan overordnet ansees for å være et godt land hva angår *ytringsfrihet* og det er derfor viktig at kommisjonen, som skal vurdere særlige vern av kunstneriske ytringer, samt tiltak for å sikre og fremme kunstnerisk ytringsfrihet, at dere nettopp ikke *kun* vurderer friheten, men også ytringsmulighetene, ytringsviljen og ytringsvilkårene.

Kunstnere skal kunne skape og utøve sin kunst fritt, uten trusler og forfølgelse. Dette må anerkjennes som er en grunnleggende rettighet og forutsetning for et fritt og demokratisk samfunn. Det kan ikke aksepteres at politikere som er uenig i budskapet, virkemidlene eller formen på kunsten setter kunstnere og kunstinstitusjoner under press, og politiske myndigheter skal ikke overstyre uavhengige, kunstfaglige beslutninger om fordeling av offentlig finansiering.

Som nevnt innledningsvis så mener jeg det er viktig å se på ytringsvilje, ytringsmulighet og ytringsvilkår når vi snakker om kunstnerisk frihet.

Kommisjonen bør derfor se spesielt på hvilke konsekvenser det har for den kunstneriske ytringsfriheten at de økonomiske arbeidsvilkårene for de aller fleste kunstnere er såpass prekære. Dette er veldokumentert, men har blitt spesielt tydelig etter koroanpandemine rammet. Kunstneres lappeteppeøkonomi som preges av usikkerhet, fravær av sosiale sikkerhets nett og ofte svært lave inntekter ble med ett akutt veldig synlig.

I kulturmeldingen «*Kulturens Kraft*» slås det fast at det såkalte *infrastrukturkravet* i Grunnlovens § 100, som blei innført i 2004, innebærer at staten er pliktig til aktivt å medvirke til etablering og drift av kanaler ut i det offentlige rommet. Videre skriver de at statens oppgave med dette er utvidet fra passivt å avstå fra inngrep i ytringsfriheten til aktivt å legge forholdene til rette for ytringsfrihet.

Dette forplikter. Men kulturmeldingen adresserer i liten grad kunstneres arbeidsvilkår og viktigheten av sosial og økonomisk likhet som forutsetning for et velfungerende demokrati og frie kunstneriske ytringer.

Dette adresserer derimot forsker Arne Holm i rapporten «Visuell kunst i norsk forvaltning», utgitt av Norsk kulturråd i 2019, hvor han skriver at «*Visuell kunst som politikkfelt er sterkt underfinansiert når det kommer til å sikre visuelle kunstnere et rimelig inntektsgrunnlag for det arbeidet de utfører. I dette ligger den kanskje største trusselen mot visuell kunst som en demokratisk og fri ytringsarena.*»

Med dette så blir behovet for å bedre kunstneres inntekter understreket. Kunstneres økonomiskevilkår utgjør potensielt den største trusselen for å oppnå reell ytringsfrihet.

Når asymmetriske maktrelasjoner hvor stat, medier og kjøret på sosiale medier kombineres med en arbeidsvirkelighet som for de fleste prege av prekær usikkerhet og av særdeles lave inntekter - så får vi en situasjon som kan føre til en sterkt nedkjølende effekt på ytrings viljen.

Arbeidsvilkårene for det kunstneriske virke, sette fra et interseksjonelt klasseperspektiv, legger ikke til rette for like ytringsmuligheter, og kan stå som et hinder for ytringsviljen.

Kunstneres frihet vil slik sett ikke bare handle om friheten til å ytre seg, *men også vilkårene* for å ytre seg. Det handler om at risikoen må være jevnt fordelt, og at vilkårene for å kunne virke som kunster må styrkes.

Når det er på plass, kan vi snakke sammen. Så bryner vi ytringer mot hverandre fra et mangfold av kunstnere, med et mangfold av kunstneriske meninger og uttrykk.

Takk for oppmerksomheten.